

УДК 343.137.5

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ СТАНДАРТИ ПОВОДЖЕННЯ З НЕПОВНОЛІТНИМИ, ЯКІ ПОТРАПИЛИ У СФЕРУ ДІЇ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

А. О. Бабешко, аспірант кафедри кримінального процесу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Постановка проблеми. Процеси глобалізації та інтеграції міжнародних відносин створюють сприятливі умови для поступового реформування національної правової системи та сприйняття Україною міжнародно-правових стандартів захисту прав людини, що є показником демократичності внутрішнього законодавства будь-якої держави. Згідно зі ст. 9 Конституції України чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України, яке, в тому числі, регулює кримінальне судочинство. Це положення обумовлює необхідність імплементації міжнародних стандартів у національне правове поле і їх реалізацію в українську правозастосовну практику. Адаптація національного кримінального процесуального законодавства до європейських стандартів містить одну дуже важливу складову – приведення у відповідність до міжнародних зразків, зокрема, особливостей кримінального провадження за участі неповнолітніх, адже суб'єктивні особливості їх психологічного та фізіологічного розвитку знаходять свій вияв у розумінні того, що ці особи потребують особливої уваги та турботи з боку суспільства в процесі реалізації їх прав та свобод, що є чи не найголовнішою умовою забезпечення їх благополуччя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем реалізації міжнародно-правових стандартів у кримінальному судочинстві присвячені роботи багатьох вітчизняних учених, зокрема, М. В. Буроменського, В. Д. Бринцева, С. М. Ляхівненко, О. М. Рудневої, М. Г. Моторигіної, І. І. Лукашук та ін.

Питання, що стосуються порядку кримінальної процесуальної діяльності у провадженнях за участю неповнолітніх, були предметом дослідження З. А. Астемірова, Ю. В. Бауліна, А. Я. Дубинського, В. П. Кашепова, М. О. Карпенко, Є. Д. Лук'янчикова, В. В. Лєоненка, В. В. Ніколюка, В. Я. Рибальської та ін. Уявлення зазначених авторів про значимість міжнародно-правових стандартів прав людини в сфері кримінального судочинства і про можливості вдосконалення з їх урахуванням форм діяльності у кримінальних провадженнях за участю неповнолітніх викликають безсумнівний теоретичний інтерес. Однак такі погляди поки не поєднані в цілісне уявлення про сутність міжнародно-правових стандартів здійснення кримінального судочинства за участю неповнолітніх та про можливості їх реалізації у сучасному кримінальному процесі.

Метою статті є виявлення сутності міжнародних стандартів та принципів здійснення кримінального судочинства за участю неповнолітніх, закономірностей і проблем їх імплементації у національне законодавство й обґрунтування на цій основі концепції про можливості вдосконалення чинного кримінального процесуального закону.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасний кримінальний процес як вид державної діяльності є засобом реалізації функції захисту прав і свобод людини і громадянина. Забезпечення прав учасників кримінального процесу, створення дієвих гарантій їх реалізації у кримінальному провадженні розглядається державою як найважливіше завдання. Ця проблема нині перестала мати локальний характер, а набула світових масштабів, що викликало необхідність створення універсальних міжнародних стандартів здійснення кримінального судочинства.

У чинному законодавстві відсутнє поняття «міжнародний стандарт», у зв'язку з чим в юридичній літературі не склалося єдиного підходу до його визначення. Одні вчені визначають їх через поняття «права людини», інші ототожнюють із нормами чи принципами міжнародного права, міжнародними договорами, треті вважають, що це певні правила поведінки або зразки чи вимоги до національного законодавства. Деякі науковці не вважають за необхідне конкретизувати сам термін «міжнародно-правовий стандарт», а до

стандартів відносять численні міжнародні договори, ратифіковані всіма або більшістю держав. Інші, навпаки, намагаються систематизувати міжнародно-правові стандарти, надати вичерпний їх перелік, виступають із пропозицією створення кодифікованих джерел міжнародно-правових стандартів або принципів.

Якщо звернутися до довідкової літератури, то можна побачити, що під терміном «стандарт» розуміється норма, зразок, мірило; документ, що встановлює для загального та багаторазового застосування правила, загальні принципи або характеристики, які стосуються діяльності чи її результатів, із метою досягнення оптимального ступеня впорядкованості в певній галузі.

На переконання В. Д. Бринцева, міжнародно-правові стандарти – це установлені міжнародно-правовими актами певні мінімальні вимоги, дотримуватися яких зобов'язані всі держави у процесі національної законотворчості [1, с. 51]. Безумовно, автор указує на джерело, в якому повинен міститися стандарт.

Як зазначає І. І. Лукашук, принципи та норми закріплюють історично досягнутий правовий стандарт мирової спільноти, історично досягнутий рівень гуманізму [2, с. 109]. Отже, розглядається міжнародно-правовий стандарт через призму гуманізму.

На переконання Є. Кубко, міжнародні стандарти – це встановлені нормами міжнародного права та відображені в рішеннях міжнародних юрисдикційних органів правила здійснення юридичної діяльності, які визнані національною або міжнародною правовою доктриною й обов'язкові для практичного застосування [3, с. 70].

На думку Ю. В. Левеєва, міжнародні стандарти – особливі орієнтири захисту прав особи у кримінальному судочинстві. Під ними слід розуміти не лише загальновизнані норми та принципи міжнародного права, а й міжнародні договори, а також численні норми рекомендаційних законодавчих актів [4, с. 124–125].

М. В. Буроменський зазначає, що в основі існуючого підходу до міжнародних стандартів лежать міжнародно-правові норми з прав людини, а подальше їх формування не повинно виходити за межі форми прийняття міжнародних зобов'язань, які склалися в міжнародній практиці. Разом із тим саме якість стандарту повинна забезпечувати його безумовне застосування як основи для юридичної

кваліфікації дії влад та урядів у державах [5, с. 12–15]. Таким чином, йдеться про стандарти як міжнародно-правові норми особливого роду, здатні служити меті глобального соціально-політичного розвитку окремих держав за тими напрямками їх розвитку, котрі представляють найбільшу загрозу для демократичного розвитку суспільств і людства в цілому.

В юридичній літературі можна зустріти й інший підхід до розуміння міжнародних стандартів. Зокрема, під цим терміном розуміються загальні правила, єдині вимоги, що ставляться до тих чи інших нормативних основ і правозастосовної практики з точки зору міжнародного права; певний правовий рівень, нижче якого держави опускаються не мають права. Також ученими виокремлюються такі загальні ознаки, що характеризують поняття «стандарт»: 1) його нормативне закріплення; 2) встановлення певного рівня вимог або гарантій залежно від сфери застосування цього стандарту; 3) еталонний характер, тобто стандарт є орієнтиром для зіставлення з ним інших подібних об'єктів.

Схожа позиція спостерігається й в інших учених, які визначають, що міжнародні стандарти – це установлені міжнародно-правовими актами певні мінімальні вимоги, яких зобов'язані дотримуватися у процесі національної законотворчості всі держави; це «нормативний мінімум», відступати від якого держава може тільки у формі перевищення або конкретизації. Наприклад, С. М. Оганесян розглядає стандарти як «норми сучасного міжнародного права, що передбачають такі загальнодемократичні вимоги й обов'язки держав, які вони повинні з урахуванням особливостей свого суспільного ладу, національного розвитку тощо конкретизувати у своїх системах» [6, с.18–21].

На думку М. Г. Моторигіної, ознаками міжнародно-правових стандартів кримінальної процесуальної діяльності є те, що вони: 1) знаходять свій прояв у зовнішніх формах; 2) є універсальними; 3) спрямовані на формування взірців, еталонів, мінімальних вимог, що являють собою «уявлення про належне, про те, як повинно бути»; 4) здійснюють регулятивну, праводоповнюючу, інформаційно-контролюючу, реформаційно-орієнтуючу функції (є масштабом, критерієм, завдяки якому здійснюється вимір зобов'язань, які взяла

на себе держава); 5) визначають змістовний характер системи права держави та напрями її подальшого розвитку [7, с. 79].

Підсумовуючи наведені думки вчених, можемо зробити висновок, що міжнародно-правові стандарти кримінального судочинства являють собою загальнообов'язкові та універсальні правові вимоги, необхідні для створення основи для нормального існування міжнародної правової системи та визнані світовим співтовариством. Вони виконують функцію орієнтира для всіх держав при регламентації та забезпеченні прав громадян у сфері кримінального судочинства, адже мають характер статичності, здатності до нарощування та можуть бути розширені кожною державою в національному законодавстві. Вони не є самовиконуваними. Тільки шляхом включення їх положень у національне законодавство можливо реально зобов'язати правоохоронні органи і суди використовувати зазначені стандарти.

Що стосується міжнародно-правових стандартів кримінального судочинства за участю неповнолітніх, то вони органічно пов'язані із загальними міжнародними стандартами здійснення кримінальної процесуальної діяльності, співвідносяться з ними як частина і ціле і не можуть розглядатись ізольовано у відриві один від одного. Ця група стандартів включає загальновизнані норми і принципи міжнародного права, положення міжнародних договорів та численні норми рекомендаційних законодавчих актів, що встановлюють демократичні засади (принципи) кримінальної процесуальної діяльності та перелік загальновизнаних прав і свобод неповнолітніх осіб.

В останні десятиліття ХХ ст. світове співтовариство звернуло особливу увагу на необхідність захисту прав неповнолітніх у всіх сферах державного і суспільного життя. Україна ратифікувала низку міжнародно-правових актів, що стосуються неповнолітніх (Мінімальні стандартні правила ООН, що стосуються здійснення правосуддя щодо неповнолітніх («Пекінські правила») 1985 р., Конвенція ООН про права дитини 1985 р., Декларація прав дитини 1959 р., Женевська декларація 1924 р. тощо), взявши зобов'язання привести у відповідність з ними національне кримінальне процесуальне законодавство.

На сьогодні світовою спільнотою у відповідних міжнародних актах сформульований універсальний принцип пріоритетного за-

хисту прав та інтересів неповнолітніх, сутність якого полягає в обов'язку держав забезпечити першочерговий захист прав та інтересів дітей і підлітків при проведенні внутрішньої соціальної та кримінальної політики.

Як наголошується в Керівних принципах, що стосуються правосуддя з питань, пов'язаних з участю дітей-жертв і свідків злочинів, 2005 р., кожна дитина – це унікальна особистість, індивідуальна гідність, особливі інтереси і приватне життя якої повинні бути визнані і забезпечуватися захистом з боку держави [8]. Такий захист прав неповнолітніх проявляється у виділенні останніх в окрему категорію учасників провадження з метою недопущення негативного впливу на їх свідомість з боку інших суб'єктів. В Європейській конвенції про здійснення прав дітей 1996 р. зазначається, що її предметом є (у найкращих інтересах дітей) підтримка їх прав, надання дітям процесуальних прав та сприяння здійсненню ними цих прав шляхом забезпечення становища, при якому діти особисто або через інших осіб чи органи поінформовані та допущені до участі в розгляді судовим органом справ, що їх стосуються [9].

Разом зі стійким зростанням кількості міжнародних актів рекомендаційного характеру підвищується і їх роль при здійсненні судочинства за участю неповнолітніх осіб. Це пояснюється всеосяжним характером норм, аналогів яким у сфері захисту прав неповнолітніх не вироблено в жодній державі. Саме тому вони потребують систематизованого закріплення та дотримання.

Слід зазначити, що існує зв'язок між категоріями «принцип» і «стандарт». У словниках «стандарт» часто визначається як взірць, еталон, модель, що беруться як вихідні для зіставлення з ними інших подібних об'єктів. Тобто принцип може стати стандартом у тому разі, коли він визначається через чітку систему вимог, які закріплюються у праві. Можна навіть сказати, що стандарти – це принципи, які досягли стану найвищої регламентованості й обов'язковості.

Таким чином, аналізуючи значення правової визначеності принципів поведінки з неповнолітніми, які потрапили під дію кримінального процесуального закону, та систематизуючи численні міжнародно-правові акти, необхідно виділити такі:

1. Принцип якнайкращого забезпечення інтересів дитини. Він є основоположним міжнародно-правовим стандартом для усіх відносин дитини з державними органами. При цьому вказаний принцип слід розглядати та застосовувати у трьох аспектах:

- як суб'єктивне право дитини;
- як принцип тлумачення інших норм права;
- як процесуальну норму.

У першому значенні принцип полягає у праві дитини на те, щоб під час оцінки різних інтересів визначалися та враховувалися насамперед її найкращі інтереси з метою ухвалення рішення з певного питання. Таке суб'єктивне право є нормою прямої дії, не потребує імплементації у національне законодавство та підлягає судовому захисту. Найкращі інтереси дитини як засіб тлумачення полягає у тому, що якщо певна правова норма може по-різному тлумачитися, застосовуванню підлягає те тлумачення, яке найкращим чином відповідає інтересам дитини. Як процесуальна норма принцип найкращих інтересів дитини означає, що процес прийняття рішення має включати оцінку можливого впливу (позитивного або негативного) на відповідну дитину або групу дітей. У зв'язку із цим правозастосовним органам слід пояснювати, яким чином прийняте рішення забезпечує реалізацію цього права, тобто що саме було визнано таким, що відповідає найкращим інтересам дитини; які критерії були покладені в його основу; а також яке значення надано інтересам дитини порівняно з іншими міркуваннями, зокрема, мотивами загального порядку або обставинами конкретної справи

2. Принцип індивідуалізації (або диференційованого підходу). У рішеннях Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) неодноразово зазначалося, що до неповнолітнього повинні ставитися з урахуванням його віку, рівня зрілості, інтелектуальних і емоційних особливостей. Тим самим ЄСПЛ фактично вказує на необхідність закріплення принципу індивідуалізації у кримінальних провадженнях за участю неповнолітніх осіб унаслідок їх специфічності як суб'єктів соціальної спільноти.

3. Принцип подвійного представництва. Цей принцип проявляється насамперед у тому, що, крім захисника, права та інтереси неповнолітнього у кримінальному провадженні забезпечуються

участю його законного представника. Відповідно до п. 54 Зауважень загального порядку № 10 Комітету ООН з прав дитини (2007) Комітет рекомендує державам-учасницям конкретно передбачити в законі максимально можливу участь батьків чи законних опікунів у розглядах, порушених проти дитини. Стаття 488 КПК наголошує, що батьки або інші законні представники неповнолітнього беруть участь у кримінальному провадженні за участю неповнолітнього. Такими представниками згідно з п. 2 ст. 44 КПК можуть бути батьки (усиновлювачі), а в разі їх відсутності – опікуни чи піклувальники особи, інші повнолітні близькі родичі чи члени сім'ї, а також представники органів опіки і піклування, установ і організацій, під опікою чи піклуванням яких перебуває неповнолітній.

4. Принцип спеціалізації. Безумовно, що оптимальним втіленням принципу спеціалізації є створення в Україні системи спеціалізованого досудового та судового провадження у кримінальних провадженнях, що включає спеціалізовані судові та слідчі органи, що функціонують у тісному зв'язку з органами і підрозділами, які здійснюють захист прав неповнолітніх, їх соціально-психологічний супровід та профілактику правопорушень.

Необхідно законодавчо визначити, що абсолютно всі кримінальні провадження за участю неповнолітніх розслідують спеціальні слідчі та розглядають лише судді, які пройшли додаткову професійну підготовку. Значення положення про спеціалізацію органів і посадових осіб, які здійснюють судочинство у справах за участю неповнолітніх, визначається тим, що його, на нашу думку, слід розглядати як невід'ємну частину таких фундаментальних міжнародних стандартів, як стандарт права на доступ до правосуддя і права на справедливий судовий розгляд.

5. Принцип забезпечення розуміння неповнолітнім. Як міжнародні стандарти, так і КПК вимагають, щоб неповнолітньому було забезпечено роз'яснення процесуальних рішень у справі мовою, прийнятною для сприйняття неповнолітнім. Усі комунікації повинні бути у формі, доступній для розуміння неповнолітнім з урахуванням його віку та життєвих обставин. Рекомендується уникати використання складних мовних конструкцій положень кримінального законодавства, зокрема, замість уживання спеціальних термінів кри-

мінального провадження можуть використовуватися синоніми, легкі для сприйняття неповнолітньою особою, або ілюстрації. Суть указанного принципу полягає в тому, що держава бере на себе обов'язок за те, щоб неповнолітній зрозумів суть кримінального провадження задля ефективної участі у ньому.

6. Невідкладність здійснення кримінального провадження. Кожна особа (незалежно від віку) відповідно до ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод має право на розгляд своєї справи протягом розумного строку. Водночас у випадку кримінального провадження щодо неповнолітнього діє більш суворі вимоги про невідкладний розгляд. На міжнародному рівні існує консенсус із приводу того, що для дітей, які перебувають у конфлікті із законом, період часу між учиненням злочину й остаточним реагуванням на цей вчинок має бути якомога коротшим. Чим триваліший цей період, тим більшою є ймовірність того, що захід реагування втратить свій позитивний і виховний вплив, і тим більше шкоди буде завдано репутації дитини. Із спливом часу неповнолітній особі все важче, а іноді й неможливо логічно і психологічно пов'язати процедуру судового розгляду та винесення рішення із самим фактом правопорушенням. Указана вимога була імплементована в національне законодавство. Так, відповідно до ч. 4 ст. 28 КПК кримінальне провадження щодо неповнолітньої особи має бути здійснено невідкладно і розглянуто в суді першої чергово.

7. Небажане застосування тримання під вартою. Неповнолітні мають складні потреби, а тому взаємодія між позасудовими організаціями (наприклад, системою освіти та соціальними службами) може бути більш ефективним заходом перевиховання та реабілітації, аніж система правосуддя. Тримання під вартою повинно бути не лише крайнім заходом, що застосовується за виняткових обставин, а й небажаним та неможливим для застосування щодо неповнолітньої особи через свою природу.

8. Принцип захисту приватного життя неповнолітнього. Цей принцип означає, що всі процесуальні дії мають здійснюватися таким чином, щоб якнайменше втручатися у звичний спосіб життя неповнолітнього. Життєві обставини неповнолітнього обов'язково

мають урахуватися під час кримінального провадження, включати в себе виховні, освітні, соціальні та інші потреби.

9. «Правило обмеженої гласності». При вирішенні питань, пов'язаних із підготовкою до судового розгляду, суд повинен з'ясувати, у відкритому чи закритому судовому засіданні буде здійснюватися судовий розгляд за участю неповнолітніх. За змістом ст. 27 КПК у суду є право, а не обов'язок прийняти рішення про розгляд справи в закритому судовому засіданні у випадку, коли обвинуваченим є неповнолітня особа. Відповідно до п. 8.1 Пекінських правил право неповнолітнього на конфіденційність має забезпечуватися на всіх етапах процесу, щоб уникнути заподіяння їй чи йому шкоди через непотрібну гласність або через шкоду репутації.

10. Принцип універсальності проявляється насамперед у тому, що всі названі вище положення повинні застосовуватися та додержуватися на всіх стадіях кримінального провадження, бути наскрізними від початку до його закінчення.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок та досліджень. У результаті наукового дослідження необхідно зробити такі висновки:

1. Принципи будь-якої галузі права слугують орієнтиром для тлумачення і застосування положень законодавства, а також упорядкування відносин, прямо не врегульованих законодавцем. КПК України не містить спеціалізованих принципів, якими слід керуватися у провадженнях за участю неповнолітніх, тому їх закріплення на законодавчому рівні є однією з гарантій на справедливий судовий розгляд та захист у кримінальному судочинстві для цієї категорії осіб.

2. Перспективою подальших наукових досліджень цієї проблематики є створення Концепції правосуддя для неповнолітніх. Вона має поширюватися на дітей, які перебувають у конфлікті із законом (тобто підозрюваних/обвинувачених), дітей-потерпілих і свідків, а також дітей, які є суб'єктами кримінального провадження з інших підстав. Ця концепція має бути узагальнюючою та націленою на захист усіх неповнолітніх, які є учасниками кримінальних процесуальних правовідносин із урахуванням принципу найкращих інте-

ресів дитини. Вона включає в себе профілактичні, реабілітуючі та інші заходи. Концепція «правосуддя для неповнолітніх» відрізняється від інституту ювенальної юстиції тим, що вона поширюється не лише на неповнолітніх, які мають конфлікт із законом, а й на тих, яких зачіпає кримінальний процес із будь-яких підстав.

Перелік літератури

1. Бринцев В. Д. Стандарти правової держави: втілення у національну модель організаційного забезпечення судової влади: монографія. Харків: Право, 2010. 464 с.
2. Лукашук И. И. Международное право. Общая часть: учебник. М.: БЕК, 1996. 371 с.
3. Кубко Є. Використання міжнародних правових стандартів в Україні (питання теорії і практики). *Проблеми застосування міжнародних стандартів у правовій системі України*. Київ, 2013. С. 61–71.
4. Левеев Ю. В. Роль и значение международных правовых стандартов и принципов в уголовном судопроизводстве России. *Евразий. юрид. журн.* 2012. №4. С. 124–125.
5. Буроменський М. В. Міжнародно-правові стандарти внутрішньо-державної демократії. *Вісн. Акад. прав. наук України*. Харків, 1997. №2. С.12–21.
6. Оганесян С. М. Понятие международных стандартов прав человека. *Международ. публ. и част. право*. 2008. №2. С. 18–21.
7. Моторигіна М. Г. Сторона захисту в судовому провадженні у першій інстанції: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2016. 20 с.
8. Керівні принципи, що стосуються правосуддя з питань, пов'язаних з участю дітей-жертв і свідків, 2005. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_e54. (дата звернення 1.09.2017 р.)
9. Європейська конвенція про здійснення прав дітей, 1996. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_135. (дата звернення 1.09.2017 р.)

Транслітерація переліку літератури

1. Bryntsev, V. D. (2010). Standarty pravovoї derzhavy: vtilennia u natsional'nu model' orhanizatsiynoho zabezpechennia sudovoї vlady: Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
2. Lukashuk, I. I. (1996). Mezhdunarodnoe pravo. M.: BEK [in Russian].

3. Kubko, Ye. (2013). Vykorystannia mizhnarodnykh pravovykh standartiv v Ukraïni (pytannia teorii i praktyky). *Problemy zastosuvannia mizhnarodnykh standartiv u pravoviy systemi Ukraïny – Issues of application of international legal standards in the legal system of Ukraine*. Kyiv. 61–71 [in Ukrainian].

4. Leveev, Ju. V. (2012). Rol' i znachenie mezhdunarodnykh pravovykh standartov i principov v ugovnom sudoproizvodstve Rossii. *Evraziiskii juri dicheskiï zhurnal – Eurasian Law Journal*. Vol 4. 124–125 [in Russian].

5. Buromens'kyi, M. V. (1997). Mizhnarodno-pravovi standarty vnutrishn' oderzhavnoi demokratsii. *Visnyk Akademii pravovykh nauk Ukraïny – Herald of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*. Vol. 2, 12–21 [in Ukrainian].

6. Oganessian, S. M. (2008). Ponjatie mezhdunarodnykh standartov prav cheloveka. *Mezhdunarodnoe publichnoe i chastnoe pravo – International public and private law*. Vol 2, 18–21 [in Russian].

7. Motoryhina, M. H. (2016). Storona zakhystu v sudovomu provadzhenni u pershij instantsii. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].

8. Kerivni pryntsyipy, scho stosuiut'sia pravosuddia z pytan', pov'iazanykh z uchastiu ditej-zhertv i svidkiv. 2005 URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_e54/ [in Ukrainian].

9. Yevropejs'ka konventsiiia pro zdijsnennia prav ditej, 1996. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_135 [in Ukrainian].

Бабешко А. О. Міжнародно-правові стандарти поводження з неповнолітніми, які потрапили у сферу дії кримінального провадження

У статті досліджуються питання сутності міжнародних стандартів здійснення кримінального провадження за участю неповнолітніх. Робиться зіставлення понять «міжнародний стандарт» та «принцип» у цілому, а також наголошується на необхідності закріплення на національному рівні основоположних принципів поводження з неповнолітніми. Визначаються процесуальні особливості кримінального провадження за участю неповнолітніх осіб; вносяться пропозиції, спрямовані на вдосконалення законодавства, а саме створення Концепції правосуддя для неповнолітніх. Особливу увагу приділено аналізу міжнародних правових актів, на основі яких систематизовано пропонуються принципи поводження з неповнолітніми, які необхідно закріпити, адже вони по суті слугують орієнтиром для правильного застосування, а також упорядкування відносин, прямо не врегульованих законодавцем.

Ключові слова: міжнародно-правові стандарти, кримінальне провадження за участю неповнолітніх, принципи поводження з неповнолітніми.

Бабешко А. А. Международно-правовые стандарты обращения с несовершеннолетними, попавшими в сферу действия уголовного производства

В статье исследуются вопросы сущности международных стандартов осуществления уголовного производства с участием несовершеннолетних. Сделано сопоставление понятий «международный стандарт» и «принцип» в целом, а также отмечается необходимость закрепления на национальном уровне основных принципов обращения с несовершеннолетними. Определяются процессуальные особенности уголовного производства с участием несовершеннолетних; вносятся предложения, направленные на совершенствование законодательства, а именно создание Концепции правосудия для несовершеннолетних. Особое внимание уделено анализу международных правовых актов, на основе которых систематизированно предлагаются принципы обращения с несовершеннолетними, которые необходимо закрепить, ведь они по сути служат ориентиром для правильного применения, а также упорядочения отношений, прямо не урегулированных законодателем.

Ключевые слова: международно-правовые стандарты, уголовное производство с участием несовершеннолетних, принципы обращения с несовершеннолетними.

Babeshko A. A. International legal standards for treating minors that fell into scope of criminal proceedings.

The article explores the issues of the essence of international standards for the implementation of criminal proceedings involving minors. The comparison of the concepts «international standard» and «principle» as a whole is made, as well as the need to fix the basic principles of treatment of minors at the national level. The procedural features of criminal proceedings involving minors are defined; proposals are made aimed at improving legislation, namely the creation of the Concept of Justice for Minors. Particular attention is paid to the analysis of international legal acts on the basis of which the principles of treatment of minors are systematically proposed, which must be consolidated, as they essentially serve as a guide for proper application, as well as streamlining relations not directly regulated by the legislator.

Key words: International legal standards, criminal proceedings involving minors, legal standards of conduct for treatment of minors.

Рекомендовано до опублікування на засіданні кафедри кримінального процесу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (протокол № 2 від 09.10.2017 р.)

Рецензент – доктор юридичних наук, доцент
М. О. Карпенко.